OBSAH

O autorech 11
Seznam použitých zkratek 12

1. Úvod 15

2. Historie lidských práv 18
2.1 Definice 18
2.2 Nejstarší základy 27
2.3 Předmoderní katalogy 35
2.4 Osvícenství 44
2.5 První moderní katalogy 51
2.6 Kritika přirozených práv 62
2.7 Pokrok v devatenáctém století 72
2.8 České země 75
2.9 Vpád mezinárodního práva 79
2.9.1 Cizinci 81
2.9.2 Diplomaté 83
2.9.3 Oběti války 85
2.9.4 Obchod s otroky 97
2.9.5 Postavení menšin 100
2.9.6 Uprchlíci 104
2.9.7 Pracovní podmínky 106
2.9.8 Vliv nevládních organizací 108
2.10 Zkušenost přelomu století 112
2.11 Zkušenost druhé světové války 119
2.12 Vytvoření OSN 124
2.13 Od dekolonizace po současnost 131
2.14 Konec dějin?! 135
2.15 Nové výzvy 140
2.16 Shrnutí 150

3. Současné teoretické přístupy k lidským právům 152
3.1 Zdůvodnění lidských práv a typologie teorií 153
3.2 Liberální teorie: John Rawls 160
3.3 Když se práva berou vážně: Ronald Dworkin 163
3.4 Teorie schopností: Amartya Sen 164

3.5 Současný fundacionalismus: Alan Gewirth a James Griffin ... 165
3.6 Křesťanská tradice ... 167
3.7 Současní kritici ... 171
3.7.1 Utilitaristé ... 172
3.7.2 Realisté ... 175
3.7.3 Marxisté ... 177
3.7.4 Feministé ... 178
3.7.5 Postkoloniální kritici ... 180
3.7.6 Další kritici ... 182
3.8 Přístupy jiných sociálních věd ... 182

4. Úrovně ochrany lidských práv: nástroje a orgány ... 184
4.1 Lidskoprávní duha: dokumenty a orgány ... 184
4.1.1 Úrovně ochrany ... 184
4.1.2 Smlouvy a další prameny mezinárodního práva ... 186
4.1.3 Role judikatury mezinárodní i vnitrostátní ... 194
4.1.4 Vzájemné prolínání vrstev ... 196
4.2 Domácí úroveň: ochrana lidských práv v ČR ... 197
4.2.1 Listina základních práv a svobod a další právní předpisy ... 198
4.2.2 Ústavní soud a obecné soudy ... 206
4.2.3 Ombudsman, NHRI a dětský ombudsman ... 211
4.2.4 Orgány moci výkonné a zákonodárné ... 219
4.2.5 Postavení mezinárodních lidskoprávních smluv v českém právním řádu ... 221
4.3 Subregionální úroveň: ochrana lidských práv v EU ... 225
4.3.1 Proč lidská práva? ... 226
4.3.2 Jaká lidská práva? ... 231
4.3.3 EU a ESLP ... 235
4.3.4 Listina základních práv EU ... 244
4.3.5 Kdy lidská práva? ... 250
4.4 Regionální úroveň ochrany lidských práv v systému Rady Evropy ... 260
4.4.1 Rada Evropy ... 260
4.4.2 Evropská úmluva ... 262
4.4.3 ESLP a jeho kompetence ... 269
4.4.4 Specifické výkladové postupy při aplikaci Evropské úmluvy ... 281
4.4.5 Další instrumenty v rámci Rady Evropy ... 287
4.5 Exkurs: ostatní regionální systémy ... 291
4.5.1 Meziamerický systém ... 291
4.5.2 Africký systém ... 301

4.5.3 Další regionální systémy ... 308
4.6 Univerzální úroveň: přehled a VDLP ... 312
4.7 Univerzální úroveň: orgány založené Chartou ... 321
4.7.1 Dřívější Komise pro lidská práva ... 321
4.7.2 Rada pro lidská práva ... 329
4.7.3 Vysoký komisař pro lidská práva ... 344
4.7.4 Ostatní orgány založené Chartou ... 347
4.8 Univerzální úroveň: smluvní kontrolní mechanismy OSN ... 356
4.8.1 Úvodní představení ... 356
4.8.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ... 358
4.8.3 Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ... 364
4.8.4 Ostatní univerzální úmluvy a výbory ... 373
4.8.5 Složení a kompetence univerzálních smluvních orgánů ... 393
4.8.6 Kritika a návrhy reforem ... 413
4.9 Univerzální úroveň: další mezinárodní úmluvy ... 421
4.10 Specifika mezinárodního práva lidských práv ... 423
4.10.1 Vznik *ius commune* lidských práv? ... 423
4.10.2 Hierarchická nadřazenost? ... 430
4.10.3 Mnoho psů, zajícova smrt? ... 435

5. Lidskoprávní vztah ... 440
5.1 Nositel ... 440
5.1.1 Fyzické osoby ... 441
5.1.2 Právnické osoby ... 451
5.1.3 Jiné subjekty ... 454
5.1.4 Stát?(!) ... 458
5.2 Odpovědný subjekt ... 467
5.2.1 Stát ... 467
5.2.2 Mezinárodní organizace ... 468
5.2.3 Další nestátní subjekty ... 473
5.3 Funkce, obsah a vlastnosti práv ... 474
5.3.1 Teorie statusů ... 474
5.3.2 Funkce a obsah ... 474
5.3.3 Vlastnosti ... 483
5.3.4 Vymahatelnost ... 483
5.4 Horizontální lidskoprávní vztah ... 486
5.4.1 Zpochybnění vertikality ... 486
5.4.2 Přímý horizontální účinek ... 490
5.4.3 Zprostředkování přes stát ... 492
5.4.4 Koncepce prozařování (Drittwirkung) ... 496

5.4.5 Koncepce State Action 500
5.4.6 Horizontální účinky v právu EU 501
5.4.7 „Diagonální" vztahy a odpovědnost nadnárodních korporací 505
5.5 Kolektivní práva 516
5.5.1 Koncept 516
5.5.2 Právo na sebeurčení 518
5.5.3 Právo na rozvoj 524
5.5.4 Práva domorodých národů 528
5.6 Územní dosah a extrateritoriální účinky 531
5.6.1 Na území státu 532
5.6.2 Extrateritoriální účinky obecně 537
5.6.3 Okupace 539
5.6.4 Zahraniční aktivity představitelů státu 565
5.6.5 Důsledky vyhoštění 571
5.6.6 Odpovědnost za extrateritoriální důsledky rozhodnutí 573
5.6.7 Povinnost mezinárodní spolupráce k ochraně lidských práv .. 576
5.7 Právo na azyl a uprchlictví 578
5.8 Univerzalismus v. relativismus 585

6. Teoretické otázky lidských práv 599
6.1 Klasifikace lidských práv 599
6.1.1 Již probraná dělení 599
6.1.2 Dělení podle generací 600
6.1.3 Dělení podle obsahu 603
6.1.4 Dělení na principy a pravidla 604
6.1.5 Dělení podle možnosti omezení 605
6.2 Omezení základních práv 607
6.2.1 Formulace trvalých omezení 609
6.2.2 Podmínky omezení 617
6.3 Vyvažování a test proporcionality 621
6.3.1 Kolize práv 621
6.3.2 Obecně k testu proporcionality 625
6.3.3 Vhodnost 627
6.3.4 Nezbytnost 627
6.3.5 Přiměřenost v užším slova smyslu 628
6.3.6 Vzájemná konkurence základních práv 629
6.4 Derogace 630
6.4.1 Význam a struktura derogačních ustanovení 630
6.4.2 Univerzální katalogy 633
6.4.3 Regionální dokumenty 638

6.4.4 Český ústavní pořádek 644
6.4.5 Výhrady 647
6.5 Zákaz zneužití práv 655
6.6 Dynamický výklad 657
6.7 Základní povinnosti 659
6.7.1 Teoretické základy 659
6.7.2 České právo 661
6.7.3 Další vnitrostátní úpravy 666
6.7.4 Mezinárodní úpravy 668

7. Závěr úvodu 672

Seznam použité literatury a zdrojů 675
Věcný rejstřík 687